

Sundhedsministeriet

Notat

Enhed: SUNDJUR
Sagsbeh.: DEPFRE
Koordineret med:
Sagsnr.: 2105840
Dok. nr.: 1746112
Dato: 19-05-2021

Notat: Forslag til lov om ændring af epidemiloven (overvågning af smitsomme sygdomme via spildevand)

Lovforslagets indhold

Lovforslaget omhandler i sin væsentlighed følgende to hovedpunkter:

- 1) Klart retligt grundlag for at kommunalbestyrelsen kan iværksætte overvågning over af spildevand.
 - Kommunalbestyrelsen vil kunne tage initiativ til at iværksætte overvågning af spildevand uafhængigt og parallelt med statslige initiativer.
 - Der vil kunne foretages overvågning af anlæg (f.eks. brønde og renseanlæg), som håndterer vand fra kommunen.
 - Der vil også kunne foretages overvågning af bygninger. Det gælder kommunale bygninger, f.eks. skoler, biblioteker og plejehjem. Der vil skulle informeres herom, inden overvågning iværksættes.
 - Der vil kunne anvendes bistand fra spildevandsforsyningsselskaber, jf. neden for pkt. 2, og private parter.
 - Der er lagt op til, at resultatet af undersøgelserne i samme omfang som andre smitteindikatorer vil kunne indgå i kommunalbestyrelsens grundlag for beslutninger om smitteforebyggende indsatser i kommunen. Hvilke foranstaltninger, der vil kunne iværksættes, vil afhænge af de konkrete omstændigheder, herunder sygdommens karakter og validiteten af resultaterne. Afhængigt heraf vil resultaterne kunne anvendes til at danne et overblik over områder i kommunen med stor smitte og dermed danne grundlag for en intensiveret testindsats, øget oplysningsindsats eller beslutninger om lokale nedlukninger af kommunale institutioner m.v. på baggrund af anstaltsforhold.
 - Kommunalbestyrelsen vil ved beslutningerne om iværksættelse af overvågning skulle overholde proportionalitets-, nødvendigheds- og mindstemiddelsprincippet, som også genfindes ved andre tiltag efter epidemiloven.
 - Kommunalbestyrelsen vil alene kunne foretage overvågning af spildevand, hvis det sker på en sådan måde, at det ikke er muligt at identificere fysiske personer. Dette fremgår nu udtrykkeligt af lovteksten. Tidligere fremgik det, at det blot skulle sikres, at spildevandet skulle hidrøre fra en større persongruppe, mens kravet om, at det ikke måtte være personhenførbart fremgik af bemærkningerne
 - Kommunalbestyrelsen vil have pligt til at orientere SSI om fund og resultater.
 - Kommunalbestyrelsen kan i forbindelse med beslutninger om at iværksætte overvågning vil kunne søge råd og vejledning hos de centrale sundhedsmyndigheder, herunder hos Statens Serum Institut, som kan iværksætte en bredere statslig overvågning af spildevand, og hos Styrelsen for Patientsikkerhed, som rådgiver om generelle smitteforebyggende tiltag.
- 2) Klart grundlag for at spildevandsforsyningsselskaber kan deltage og medvirke i overvågningen.
 - Kommunalbestyrelsen og SSI vil kunne indgå aftaler om spildevandsforsyningsselskabernes frivillige medvirken, ligesom selskaberne vil kunne blive påbudt at deltage og medvirke.
 - Det vil gælde alle aktiviteter, som måtte være nødvendige for, at kommunalbestyrelsen eller SSI kan gennemføre overvågningen af spildevandet. Der vil eksempelvis kunne være tale om, at spildevandsforsyningsselskaber påbydes at medvirke til opsætningen af måleudstyr og foretage selve prøveudtagningen.
 - Der er lagt op til, at spildevandsforsyningsselskaber, som ikke medvirker trods et påbud, kan straffes med bøde.
 - Resultatet af undersøgelserne vil i samme omfang som andre smitteindikatorer kunne indgå i Statens Serum Instituts datagrundlag i overvågningen af smitsomme sygdomme og derved også i myndighedernes og det politiske grundlag for beslutninger om iværksættelse af smitteforebyggende foranstaltninger.
 - Den myndighed (SSI eller kommunalbestyrelsen), der beder om bistand fra et spildevandsforsyningsselskab, skal afholde selskabets udgifter dertil.

Begrundelse for hvorfor lovforslaget ikke er kommet før

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet vurderer, at det giver anledning til tvivl, om spildevandsselskaberne kan udtage og stå for transport af prøver med henblik på smitteovervågning, og det vil efter Klima-, Energi- og Forsyningsministeriets opfattelse

under alle omstændigheder være en betingelse, at selskabets udgifter refunderes, således at der ikke anvendes takstmidler på aktiviteterne. Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet blev umiddelbart i processen op til og mens forsøget på Bornholm var i gang (forsøgsordningen løb fra 9. marts til 7. april) opmærksomme på dette uklare regelgrundlag. Efterfølgende er der også opstået uklarhed om det retlige grundlag for kommunernes mulighed for at iværksætte overvågningen.

Om lovforslaget kan vente til næste samling

Overvågning af SARS-CoV-2 via spildevand kan vise sig at blive et effektivt supplement til den øvrige SARS-CoV-2 overvågning i Danmark.

Der sigtes mod, at lovforslaget skal træde i kraft den 1. juli 2021 mhp. at i første omgang kunne iværksætte en forberedende undersøgelse af SARS-CoV-2 overvågning i Danmark ved monitorering af spildevand. For at kunne have fuld nytte af spildevandsovervågning som epidemiforebyggende redskab er det væsentligt, at viden om metodens formåen og begrænsninger udbygges. Til dette vil det være en fordel, hvis et vist niveau af SARS-CoV-2 cirkulerer i samfundet, udskilles i spildevandet og dermed vil kunne detekteres ved laboratorieanalyser. Det forventes, at niveauet af SARS-CoV-2 i samfundet falder i takt med vaccineudrulningen. Det har derfor høj prioritet, at den forberedende undersøgelse kan sættes i gang, mens det fortsat er sandsynligt, at der er et vist niveau af virus i samfundet.

Der arbejdes endvidere på en plan for hvordan metoden kan anvendes og implementeres på nationalt plan, så spildevandsovervågning formentlig på sigt kan blive et effektivt redskab til tidlig detektion af specifikke virusvarianter, ligesom overvågningen vil kunne anvendes som metode til tidlig varsling i en situation, hvor der ikke foretages intensiv test af personer. Overvågningen vil ligeledes kunne påvise tegn på lokale smittekæder, f.eks. gennem overvågning af begrænsede, geografiske områder. Det ville således potentielt kunne være en hurtig metode til detektion af eventuel genopblussen af SARS-CoV-2-forekomsten betinget af f.eks. vaccinesvigt, manglende vaccinationstilslutning blandt befolkningen eller ved mistanke om smitte i særlige boligområder. SARS-CoV-2 overvågning ved monitorering af spildevand vil formentlig blive et vigtigt værktøj til at styrke en effektiv smitteovervågningen i Danmark.

Hvis lovforslaget udskydes, vil det betyde, at SSI må udskyde den fulde forberedende undersøgelse, og at der således heller ikke vil været sikret et klart retligt grundlag for, at kommunerne af egen drift kan iværksætte lokal overvågning.

Det bemærkes også i den forbindelse, at EU-kommissionen i henstilling af 17. marts 2021 om *En fælles tilgang til at indføre en systematisk overvågning af SARS-CoV-2 og varianter heraf i spildevand i Unionen*, opfordrer medlemsstaterne til hurtigst muligt og senest d. 1. oktober 2021 at indføre et nationalt system til overvågning af spildevand med henblik på at indsamle data om tilstedeværelsen af SARS-CoV-2 og varianter heraf i spildevand.

Om lovforslaget kan hastebehandles, hvis det ikke kan vente til næste samling

Sundhedsministeriet har i overensstemmelse med beretning nr. 15 af 24. marts 2021 fra Udvalget for Forretningsordenen om hastebehandling af regeringens lovforslag forsøgt at tilrettelægge den parlamentariske proces, herunder fremsættelsestidspunktet, på en sådan måde, at hastebehandling af lovforslaget undgås.

Der er imidlertid ikke efter Sundhedsministeriets opfattelse noget til hinder for, at lovforslaget hastebehandles, hvis et flertal i Folketinget måtte ønske dette. Det bemærkes dog, at udvalget i ovennævnte beretning samtidigt finder, at lovforslag, som behandles ved en hasteprocedure, som udgangspunkt bør forsynes med en solnedgangsklausul.

Dette vil betyde, at det foreslåede retlige grundlag for kommunalbestyrelsen til at iværksætte overvågning og grundlaget for spildevandsforsyningssektors medvirken og bistand alene vil have midlertidig karakter, med mindre solnedgangsklausulen ophæves ved et andet lovforslag. Det vil efter Sundhedsministeriets opfattelse ikke være hensigtsmæssigt at forsyne lovforslaget med en solnedgangsklausul, eftersom det også er hensigten med lovforslaget, at de foreslåede regler på sigt vil kunne anvendes til at skalere og implementere overvågningen nationalt.

Måtte Folketinget fastholde behovet for en solnedgangsklausul, bør en sådan fastættes til 31. december 2022. Dette vil sikre, at de indsatser, som lovforslaget fastsætter et retligt grundlag for, vil kunne anvendes i ca. år 1, og at et lovforslaget om eventuel ophævelse af denne solnedgangsklausul vil kunne vedtages af Folketinget efter en normal lovgivningsprocedure efter sommerferien 2022.